

distribuere conservis suis, si quid amplius, quam postulet necessitas in seipsum insumpserit, gravissimas ille daturus est penas. Certe audistis, qui patres ac doctores quibus nescio an quatuor alios sanctiores, doctiores, graviore antiquitas habeat, et quibus verbis, quæ libertate, qua auctoritate vos moneant, omnes eos cum latronibus et prædonibus judicandos, qui elemosynas, cum possunt, conservis suis egentibus non largiuntur. Sed non minori libertate et auctoritate Apostolus Joannes clamat dicens; *Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necesse habere et clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Certe non manet. Nam ut idem Apostolus ait, *Debemus non pro fratribus animas ponere.* Sed si substantiam hujus mundi ponere non potes, quomodo substantiam tuam, quomodo vitam et sanguinem tuum pones; ergo incedis plateas, et pauperes

nudos et clamantes vides, et viscera tua non commoventur, et fratres et conservos tuos non recognoscis, qui fortasse in alio sæculo majores ac ditiores te erunt, et eorum ope ac patrocinio indigebis, scito in te locum charitatem non habere, atque adeo te ipsum tamquam vere mortuum coram Deo jure deflere potes. Quare, fratres, *Non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate*, hoc præsertim afflictissimo ac miserissimo tempore, adjuvemus omnes fratres nostros, illos in quibus Christus pasci et vestiri cupit. Qui potest, divitiis; qui non potest, affectum saltem et verba consolationis et precem apud Deum Patrem nostrum et illorum, non neget. Ita liberi et expediti pontem illum rectum, arduum, angustum ascendemus, et per eum ad montem Domini pervenimus, ubi *Videbitur Deus Deorum in Sion*, qui est super omnia Deus, benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XXV.

DE DOMINICA TERTIA QUADRAGESIMÆ

THEMA

Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi, et ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ephes. v, v. 1.*

SYNOPSIS

Hac concione docemur, quomodo et in quibus maxime Deum imitari debeamus, in charitate scilicet et castitate. Charitatem ad exemplum Christi secundum Deum esse ordinandam; ac proinde reprehenduntur secus facientes, qui suos amore inordinata, inconstanter verbo solum et opere diligunt, indignos ad dignitates promovent, et amicos solos ob commodum aliquod, non vero inimicos gratis amant. Quomodo Deus, plurimi sancti, imo tota rerum universitas ad diligendum inimicos nos instruunt: et quam gloriosum sit remittere injurias, e diverso quam turpis ultionis et vindictæ cupiditas demonstratur. Deinde de castitate agitur, quam sit præclara virtus, et quam exosa Deo et sanctis sit fornicatio, quod multis D. Pauli testimonio confirmatur. Falsa objectioni eorum, qui dicunt fornicarios nemini injuriam inferre, occurritur, et castitatem divinam assistente gratia non adeo, ut præstentur esse difficilem, probatur. Tandem efficacissima pro tuenda castitate, et mentis et corporis puritate conservanda, præscribuntur remedia.

Qui non diligit ab
Magna et præclara, præstans ac plane singularis est ea gloria, ad quam nos hodie B. Paulus Apostolus invitat. Quotquot estis

honoris et gloriæ cupidi, adestote animis et cogitatione, ac mente intuemini, ad quam sublime fastigium, ad quam excelsum culmen honoris B. Paulus hodierna die nos ducat. *Imitatores*, inquit, *Dei estote.* Potestne aliquid sublimius aut excellentius cogitari, quam ut homo Deum, terra cœlum, opus opificem, figmentum figulum imitetur? Certe homines non parum se profecisse putant, nec parum tument ac superbiunt, si vel in arte dicendi Ciceronem, vel in poesi Virgilium, vel in philosophia Aristotelem, vel in præliis et certaminibus Achillem aut Hectorem recte imitati fuisse dicantur. Quo ergo loco nos eum ponemus, qui Deum ipsum probe ac sapienter imitabitur? Quare quicumque prudenter ambitiosi estis, et gloriam non brevem et falsam, sed veram et stabilem queritis, *estote imitatores Dei.* Ac ne forte apud vos ipsos cogitetis, vel non debere vel non posse vos Deum imitari, audite quod sequitur; *Sicut filii*, inquit, *charissimi.* Nam quis filius, quem pater vehementissime diligit, et qui parentem optimum et sapientissimum habet, imitari patrem suum vel non debet vel non potest? Ergo et vos, cum sitis filii Dei, et Spiritum sanctum in cordibus vestris habeatis clamantem: *Abba Pater*, quidni Deum imitari valetis et debetis? *Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi.*

Sed in quo, quæso, Apostolo beatissime, Deum imitabimur? Num in celi et terræ creatione? an in hominum mortuorum exci-

tatione? Quod est opus, quod imitari nos jubet? Audiamus, quid ipse respondeat: *Estote, inquit, imitatores Dei, sicut filii charissimi, et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos. Fornicatio autem et omnis immunditia, nec nominetur in vobis sicut decet sanctos.* Itaque due sunt præcipue virtutes in quibus Patrem nostrum Deum imitari debemus charitas et castitas.

Primum igitur, quod a nobis exigitur, si Deum imitari velimus, est ut diligamus: et non quocumque modo diligamus, sed sicut Christus dilexit nos. In quo multi decipiuntur qui diligunt quidem proximum, parentes, filios, fratres, amicos, amicas etiam interdum et lenones ac meretrices, sed ideo Deum ista sua benevolentia non imitantur, quod non diligant, sicut Christus dilexit nos. Diligunt aliqui vel amicos vel affines inordinato perversoque amore, ita ut Deum offendere non formident, modo amicis vel affinibus placeant. Quot sunt, qui cum amicis tabernas frequentant, quod soli non facerent? Quot qui pro amicis facile mentiuntur, aut pejerant, aut falsum testimonium dicunt, aut graves inimicitias cum aliis sumunt? Non ita Christus dilexit nos, qui nihil gloriæ Dei Patris anteponebat. Itaque diligamus proximum, sed ordinata charitate, ne forte nobis idola fabricemus et res creatas pro creatore colamus. Alii sunt qui diligunt quidem ordinata charitate, sed ad tempus aliquod, deinde oblata aliqua occasione amorem in odium convertunt. Non ita Christus dilexit nos, sed constanter. *Cum dilexisset suos, inquit Joannes, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Sunt etiam alii qui diligunt in finem usque, verum amore quodam non solum imperfecto, sed sæpe etiam perverso et noxio. Quot sunt, qui filios fratres, nepotes adolescentulos ac pene pueros interdum, etiam non pene, sed penitus pueros onerant ecclesiasticis beneficiis tribus aut quatuor, et ipsimet eos impellunt ad gehennam? Et tum cum ea beneficia per fas et nefas eis procurant, vel etiam emunt, si necesse est, tunc se filios, aut fratres aut nepotes suos vehementer diligere putant. Quot sunt præterea, qui si videant affines aut amicos suos velle mundo ac pompis ejus renunciare, et Christum juxta ejus consilia serio imitari, tum illi, ut signa benevolentiae demonstrent, eos ad se vocant, atque a bono proposito dehortari, et ad mundum revocare incipiunt? Non ita Christus dilexit nos, sed in vitam æternam. Dilexit

Dominus matrem, dilexit Apostolos, dilexit Martyres, et plane sancti oportebat. Numerate palatia, possessiones, hortos, vineas, quas eis attribuit. Vae nobis, qui dicimur diligere, et odio prosequimur. Imo plus nostra benevolentia, quam odio nocemus. Vere *inimici hominis domestici ejus*, et qui amatores maxime videntur, illi sæpe hostes et proditores sunt. Itaque si vis recte diligere, dilige *Sicut Christus dilexit nos.* Dilige in vitam æternam, amputa occasionem peccandi, quære materiam bene agendi, procura salutem animæ iis, quos diligis.

Sed quid de illis dicemus, qui diligere non noverunt, nisi verbo et lingua? Et cum aliquid de suo ponere debent, vel operam vel pecunias vel quid aliud, statim dilectionis obliviscuntur? Num hoc modo Christus nos dilexit? Non sane. Audi quid Apostolus dicat: *Ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis hostiam et oblationem bono in odorem suavitatis.* Et Apostolus Joannes: *In hoc, inquit, cognovimus charitatem Dei, quod ille animam suam pro nobis posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere, hoc est diligere opere et veritate.* In hoc Deum imitari debemus.

Sed alii postremo sunt, qui eos dumtaxat diligere solent, a quibus aliquid commodi vel honoris vel delectationis expectant: gratis diligere, quod vere est diligere, numquam didicerunt: atque ideo inimicos nullo modo diligere possunt. Itaque diligunt eo amore, quo muscæ etiam diligunt, quæ quamdiu deferat vas aliquod plenum melle, tamdiu te comitantur: si illud alicubi ponas nulla te sequetur amplius. Non ita Christus dilexit nos, sed gratis, vera, pura, sincera dilectione. Cum adhuc inimici essemus, dilexit, et Patri per mortem suam nos reconciliavit. Atque hæc est dilectio, de qua præcipue Apostolus loquitur, dilectio eximia, heroica, Christianorum propria: dilectio, inquam, inimicorum. Nam cum dixisset: *Estote misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis, statim subjunxit: Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi, etc.*

At, inquis, fieri non potest, ut inimicum diligam. Est id contra naturam: statim atque inimicum video, totus perturbor. Est quidem dilectio inimici contra naturam, sed corruptam atque depravatam, non contra naturam Dei gratia adjutam. Nihil est impossibile credenti. Qui revera credit hominem etiam inimicum a Deo creatum, ad imaginem

Dei effectum, Christi morte et sanguine redemptum: et præterea ejus dilectionem nobis a Deo præceptam esse, sane non multum laborat in diligendis inimicis. Quid, quod Deus, et tota rerum universitas non exemplo suo ad dilectionem inimicorum hortatur? Nonne Deum offendimus quotidie omni genere flagitiorum, et tamen *Solem suum oriri facit super bonos et malos et pluit super justos et injustos?* Certe si Deus cum suis servis jura belli agere vellet, sicut et nos cum nostris conservis agimus, statim ad primum flagitium suum negarent. Terra non non substitueret, sol non illustraret, ignis non calefaceret, aer spirabilem se non præberet. At vero Deus noster, cujus misericordie non est numerus, non ita se gerit, sed permittit nobis, licet inimicis, obsequio elementorum frui. Præterea ipse nobis vitam, motus, sensus, vestes, alimenta perpetuo subministrat, et hostem nostrum Satanam impedit ac prohibet, ne quantum vellet ac posset nobis noceat. Aspice deinde ac intueri omnes partes hujus universitatis. Nonne terram in rebus humanis semper conculcamus, terimus, effodimus, et in eam omnes sordes et omnia purgamenta projicimus? et tamen ipsa a Deo edocta reddit bonum pro malo, proferit nobis herbas, fruges, aurum etiam et argentum et omnia metalla. Nonne vites et arbores in rebus, quæ vivunt, et non sentiunt singulis annis spoliamus et tondemus? et tamen ipsæ uvas et poma liberalissime nobis producant. Nonne canes, in animantibus brutis, aliquando vehementissime verberamus, et ipsi statim omnium injuriarum oblitumotu caudæ nobis blandiuntur? Veniamus ad homines. Nonne apud Ethnicos Caius Cæsar nihil oblivisci solebat præter injurias? Nonne Pericles, ut magnus Basilius testatur, cum a plebeo et circumforaneo quodam contumeliis et convitiis impeteretur, tota die patientissime eum audivit, ac deinde vesperi accensa face domum eum reduxit? Nonne inter sanctos, in lege naturæ, patriarcha Joseph a fratribus suis crudelissime venditus ac pene necatus, injuriam illam non aliter, quam multis beneficiis in fratres collatis, ulcisci voluit? Nonne tempore legis scripturæ rex et Propheta David atrocissimo hosti non semel, sed sæpius benignissime pepercit? Denique in lege gratiæ novæ Christus, B. Stephanus, omnes Apostoli, omnes martyres, omnes sancti ista laude enituerunt. *Maledi-*

citur, inquit Apostolus, et benedicimus: persecutionem patimur et sustinemus: blasphemamur, et obsecramur.

At, inquis, sancti erant et perfecti, quos enumerasti. Primum, numquid etiam Pericles et Cæsar sancti erant? Quod igitur illi propter gloriam vanam facere poterunt, tu propter gloriam veram non poteris? Deinde Joseph, David, Stephanus, Paulus, sancti erant fateor et perfecti: sed interim homines erant, carnem et ossa gestabant, sensum, et sanguinem et choleram habebant. Denique sancti erant et perfecti: sed tu quoque sanctus et perfectus esse debes, alioqui in regnum celorum non intrabis. Tibi enim et mihi et omnibus dicitur: *Estote perfecti, sicut Pater vester celestis perfectus est.* Et: *Estote imitatores Dei sicut filii charissimi.*

At, inquis, turpe est et ignominia plenum, injuriam non ulcisci. Mira res profecto: Deo gloriosum est parcere, et tibi turpe erit? Est honorificum Domino et turpe erit servo? Quis hoc capere potest? Aut quid demum non persuadedit, si hoc persuadet? Deinde quid unquam de Cæsare gloriosius et excellentius prædicatum est, quam quod bellando vinceret homines, parcendo vinceret vicariam? Nonne etiam Aristoteles docet, homines viles et abjectos esse, qui ignoscere non noverunt? et, stomachum esse nimis delicatum, quis injurias concoquere non possit? At, inquis, interim homines digito me ostendent, et ignavam, et parvi animi esse dicent. Esto. Quid tua? Sine illos dicere et agere quicquid velint: nam si stulti reprehendent, certe Deus, et angeli et omnes viri sapientes factum tuum laudabunt. Quæro abs te, si dum coram iudice cum aliquo contendis, omnes qui adsunt te causam perdidisse dicebant, et contra solus iudex te vicisse affirmaret, nonne omnes illos, qui contrarium loquerentur, contemneres, ac rideres? Ita nunc Deus dicit te recte facere cum diligis inimicum, atque inde maximum lucrum et honorem aliquando relaturum: quid igitur tua refert, quid alii garriaat? *Estote igitur imitatores Dei, sicut filii charissimi.* Estis filii Dei Patris optimi et beneficentissimi, cur Sataam imitari vultis, qui est homicida ab initio? Quid stultius et miserius iis, qui gloriam in ultione quaerunt et tamen interim similes carnifici potius, qui aemini parci, quam Deo videri volunt: quamquam perdidissimi isti homines, qui ultionibus et parricidiis delectantur, multo crudeliores sint om-

*Removisti
Pater dei
in aliis etc.*

*Rescribitur
quoniam in his
etc.*

Exemplum de t.

ni carnifice. Carnifex enim permittit reum confessione et penitentia peccatum expiare: deinde sine ira atque odio eum occidit et quantum est in se minuit supplicium. At scelestissimi isti parricidæ tanquam rabidi canes sæviunt, et corpus et animam enecare desiderant.

Sed jam ad alteram virtutem transeamus. *Fornicatio autem, inquit, et omnis immunditia, nec nominetur in vobis, sicut docet sanctos.* Utinam essem ego ita eloquens, ut possem auditoribus meis, ac præsertim ingenuis adolescentibus decorem, speciem, pulchritudinem, lucem integritatis et castitatis ob oculos ponere! O si scirem vel ex parte demonstrare, quam sit hæc virtus, et per se eximia, et Deo grata, et Angelis amica et homini salutaris! et quomodo animam illustrat, et puram, nitidam, perspicuam facit, et idoneam reddit ad fulgorem, et radios divinæ sapientiæ suscipiendos! non dubito quin multos ad eam diligendam, et tamquam pretiosam margaritam omnibus aliis rebus venditis emendam inflammarem: Vidistis aliquando nitidos quosdam fontes, qui ita lucem concipiunt, ut toti usque ad profundum illustrentur, ut etiam minimi lapilli atque arenæ in iis numerari possunt? Tales sunt animæ castæ, quas totas lumen divinæ sapientiæ penetrat, quaque in eo lumine Dei voluntatem decorem virtutis, verum et falsum, et minima etiam ac levissima quæque errata vident. At contra mentes impuræ similes sunt aquæ turbidæ, in qua sues jacuerunt, quæ lucem non admittit, et in qua nec magni etiam lapides cerni possunt. Ita enim animæ hominum impudicorum, in quibus tartaræ sues jacent obscuræ, fœdæ, inquinatæ sunt, ut sæpe etiam magna peccata et flagitia horrenda non agnoscant. Hinc igitur, Deus tam sæpe nos ad castitatem et sanctitatem exhortatur. *Sancti, inquit, estote, quoniam ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Et: *Lavamini, mundi estote: qui fertis vasa Domini.* Et: *beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt.* Apostolus vero Paulus in omni fere epistola clamat: *Fugite fornicationem. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstinatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vas suum possidere sanctificatione et honore, non in passione desiderari. Fornicatio autem et omnis immunditia, nec nominetur in vobis, sicut docet sanctos.* Sectantur pacem et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.

Sed occurrunt aliqui, et dicunt: Fornica-

tionem, impuras cogitationes, desideria turpium voluptatum, vel sibi peccata non videri, vel ita levia, ut aspersione aquæ lustralis statim expiantur. Cui enim, aiunt, injuriam facimus, cum fornicamur vel cum turpia cogitamus? Cui facimus, quod nobis non velle fieri? Neminem lædimus, neminem contristamus, neminem vexamus. Jam dixi vobis, sordidas istas animas, ita turbidas, et obscuras esse, ut etiam gravissima facinora non agnoscant. Sed adhibebimus lumen orationi, et ea si poterimus de tenebris eruta in solem ac lumen proferemus. Primum, cum nos Christiani et non Ethnici simus, etiamsi rationem nullam habereamus, qua ostendere possemus, hæc esse mala et magna mala, nonne satis esse debet, quod Deus et Apostolus ejus nobis præcipiant, ita fugiamus, et nisi paruerimus mortem sempiternam committentur? Apostolus ait: *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstinatis vos a fornicatione, et sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione et honore.* In quibus verbis omnia genera impudicitæ et luxuriæ continentur. Si Deus ita vult, si apostolus testatur ita esse, nonne debemus caput dimittere, humum aspiceret, et absque ulla interrogatione facere, quod præcipitur? Sed audi, quam pœnam comminetur: *Nolite errare;* inquit Apostolus ad Corinthios scribens, *neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regum Dei possidebunt.* Rursum in epistola ad Galatas: *Manifesta sunt, inquit, opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, amulationes, ira, rixæ, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebrietas, commensationes et his similia: quæ prædicio vobis, sicut prædixi, quoniam qui ista agunt, regnum Dei non consequentur.* Et in epistola hodierna: *Hoc, inquit, scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitus) non habet hereditatem in regno Christi et Dei.* Itaque videtis qualia sint ista crimina, quæ a regno coelorum excludunt.

Sed num est verum, quod aiunt homines impudici, nulli se injuriam facere? Nullo modo. Errant toto cœlo. Primum enim injuriam atrocissimam faciunt proli, quæ nascitur ex fornicatione. Quæro abs te, num velles tu ex fornicatione natus esse, ita ut

parentem ignorares tuum, et matrem meretricem haberes, atque esse sine fama, sine hereditate, sine institutione? Certe non velles. Cur ergo dicis te nemini facere, quod non velles tibi fieri, cum fornicaris? Deinde faciunt injuriam feminæ cum qua peccant, cujus tanto magis crescit infamia, quanto magis crescent fornicationes. Præterea non fornicarii solum, sed omnes impudici, etiam ii, qui solum in seipsis, vel cogitando, vel concupiscendo vel aliis modis turpitudinem operantur, injuriam faciunt corpori suo. Nam peccata cætera, ut furta, perjuria, blasphemias, *Extra corpus sunt:* qui vero impudicus est, in *corpus suum peccat*, ut Apostolus ait. Injuriam item faciunt Christo, qui frater noster, os nostrum et caro nostra est: quin etiam *Corpora nostra membra Christi sunt*, et ea impudicus tollit, et facit *Membra meretricis.* Injuriam faciunt Virgini Deiparæ, quæ mater nostra est, cum Christi filii ejus fratres simus. Maxime enim displicent matri Virgini filii impudici. Injuriam faciunt etiam angelo custodi, qui nihil horret magis, quam fetorem luxuriæ. Denique injuriam, eamque gravissimam faciunt Deo, cujus templum profanant atque evertunt. Numquid si in hoc templo, si inter hos parietes, vellet aliquis adulterium vel fornicationem exercere, nonne sacrilegus ab omnibus haberetur? Quomodo igitur non sacrilegus erit, qui corpus suum vivum templum Spiritus sancti profanare audeat? *Nescitis, inquit Apostolus, quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti?* Habetis ergo, quam vehementer errant homines impudici, cum se nemini suis impudicitias injuriam facere dicunt.

Sed rursum alii, juvenes, inquit, sumus, non possumus caste vivere, etiamsi velimus. Et hoc immane mendacium est. Nec enim non possunt caste vivere, sed non volunt. Nec est impudicitia morbus juventutis, sed corruptæ juventutis; alioqui quot millia sanctorum adolescentium et sanctorum virginum in Ecclesia existerent? Nonne sanctus Eduardus Angliæ rex, beatus Henricus Romanorum imperator, et alii nonnulli, cum ipsa propria conjugæ, quod pene videtur incredibile, in virginitate vixerunt? Et nos non poterimus, quod illi et illæ? Numquid illi et illæ in semetipsis potuerunt, et non in Domino Deo suo? Certe si rex noster diceret servis suis: *Ite in Indiam, et naves non accipiat, sed, vel super undas ambulando, vel natando, vel volando eo pertingite;* merito profecto, opti-

moque jure conqueri possent. At si diceret: *Accipite naves quotquot sunt necessarie, et eo modo iter facite;* excusationem non haberent. Ad eundem modum, si diceret Deus: *Viribus vestris caste vivite, nihilque auxilia a me expectetis, mirum non esset, si obtemperare non possemus.* At cum ipse nobis multa adjumenta pollicatur, multa remedia instituerit, quis ore blasphemio dicere audebit: *Non possum caste vivere?*

Quæ sunt igitur ista remedia? Primum jejunium et oratio: *Hoc enim genus demoniorum non ejicitur, nisi in oratione et jejunio.* Vult Deus, ut intelligas donum suum esse continentiam, atque a se eam magno desiderio petas et ipse eam tibi procul dubio non negabit. Quia etiam caro pinguis, tamquam terra aratro non subacta, semper germinat malas herbas impurarum cogitationum, debes eam jejuniis exercere ac subigere. Porro ad jejunium et orationem addere debes lectionem piorum librorum, ac præsertim eorum, quibus vitæ sanctorum continentur, ut videas quibus modis, qua industria, qua arte spiritum fornicationis vicerint ii, qui nunc coronantur ac triumphant in cœlis. Postremo Sacramenta illa potentissima et saluberrima confessionis et communionis, si frequentare volueris, vel octavo vel quintodecimo quoque die, vel ut minimum mensibus singulis, præfecto vim et efficaciam hujus medicamenti experieris. In ipso vero conflictus summo studio observare debes, ut primas cogitationes repellas: *Nolo sinas cogitationes crescere, inquit B. Hieronymus, dum parvus est hostis interfecte.* *Beatus qui tenebit et allidet parvulos suos ad petram.* Parvuli nostri primæ sunt cogitationes: *petra autem Christus est.* Itaque si tibi bene consultum cupis, si victoriam in isto conflictu desideras, allide parvulos tuos ad petram: statim atque oboritur turpis cogitatio, defige oculos mentis in vulnere Domini nostri Jesu Christi. Cogita serio atque attente, ideo Deum ipsum tam atrociter vulnerari voluisse, ne animus tuus turpibus cogitationibus vulneraretur. Neque dubites quin ex illis sacratissimis fontibus Salvatoris scaturient aquæ, quæ ardorem tuæ libidinis cogitationum et desideriorum extingunt. Si vero remedium istud non proderit, quod tamen raro ad modum accidere solet, converte oculos mentis in illas vivas et sempiternas flammæ gehennæ, quæ omnes impuros et impudicos cremabunt. Cogita quid erit propter unam brevem,

turpem, exiguum voluptatem ignem gehennæ maximum et non diuturnum, sed æternum absque ullo fine tolerare, ubi numerabis mille annos, et iterum mille, et decem milia, et mille millia, et milies mille millia, et semper erit initium. Ista æternitas poenarum, dubiam esse non potest, quin si fidei animo atque

attente perpendatur, statim extinguat, aut mitiget sensum libidinis. Hæc sunt igitur remedia, ista sunt arma, istis utamur, et victoriam procul dubio consequemur, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

CONCIO XXVI.

DE DOMINICA LÆTARE

THEMA

De Evangelio quinque panum. *Joan. vi.*

SYNOPSIS

Christus, ut se mundi auctorem et parentem hominibus probaret, factum Apellis imitari visus est. Quomodo ipse pro humana salute assidue discurrendo se figuravit; verba Christi homines patienti vi trahebant, idque potissimum ob miraculorum virtutem, et quare hoc a simili ostenditur. Conciliatio textus Evangelici, qui sibi contradicere videbatur. Tres causæ, cur Christus signa et prodigia faciebat, asseruntur. Undenam omnis hæresis et schismatum causa orta sit, luculenta narratione patefit, nempe quod plurimi Christum non propter Christum, sed ut de panibus ejus manducent, quaerunt. Causa redditur, cur Christus mons ipse plerumque montibus fuerit delectatus, nimirum ut nos eum ad montem omnium perfectionum sequeremur. Cur itidem in solitudinem secesserit. Prælatorum esse, subditis in miseria constitutis sollicite providere, Christi exemplo docetur. Panes istos figuram fuisse Eucharistiæ ex multis alatis probatur. Eucharistiam esse cibum benevolentium, non agrorum; et quomodo sordes pedum, id est peccata ante mensæ hujus celestis accessionem sint ablundæ disseritur. Secunda pars reliquam textus explicationem continet; ubi docemur injurias æquo animo ferre, Christi exemplo, qui hic et alias injurias sibi illatas benefactis arguere consuevit. Cur Christus ante fractionem panis, et non post, gratias egerit. De multiplicatione panum

paucula quædam inseruntur. Cur potus hic nulla fiat mentio. Quinam sint fructus elemosynæ tam corporalis quam spiritualis, demonstratur. Christum singulis omnino nobis panes multiplicare, et aquam in vinum convertere probatur. Quatuor egestatis causæ adducuntur. Prima est diffidentia de providentia Dei. Secunda divitum avaritia et tenacitas. Tertia, pauperum superbia, luxuria et ebrietas. Quarta, divitum superbia et luxus, quæ singula oratoria ante exagitantur Tandem exhortatio ad liberalitatem in pauperes epilogi vices sustinet.

Pictorum principem Apellem, auditores optimi, cum is Rhodum ad Protogenem venisset, et officinam quamdam tanto artificio duxisse scribit Plinius, ut ex ea facile Protogenes intellexerit, Apellem esse, qui ad se venisset: nec enim linea tante tenuitatis, ut prope aciem oculorum effugeret, alium, quam Apellem auctorem habere poterat. Tale quiddam mihi esse videtur, quod in hodierno evangelio de mundi hujus architecto et molitore Christo B. Joannes Evangelista commemorat. Scribit enim eum, cum ad nos ex illo suo celesti domicilio descendisset, et hujus puerissimi operis, quod a perfecta absoluteque elegantia Græci *κόσμον* nos mundum appellamus, auctor ac parens credi vellet: nec ignoraret homines solis verbis non facile sibi fidem adhibituros esse, lineam unam quam nemo omnino imitari posset, illo suo divino penicillo duxisset, et rem mundo miraculi, et prodigii plenam os-

tendisse. Siquidem quinque panibus et duobus piscibus quinque hominum millia pavit. At si ipsum facinus, et nostram infirmitatem consideres, res est ejusmodi, quam hodie Dominum effecisse Evangelista scribit, ut viros rerum creaturarum exuperet, et omnium hominum, atque angelorum facultatem ac potentiam vincat. Quocirca non immerito, qui tante rei spectatores esse potuerunt, auctorem ex opere agnoscentes, lætissimis vocibus acclamaverunt: *Hic est vere Propheta, qui venturus est in mundum.* Quanti vero præclarissimum hoc signum divini Evangelistæ faciendum consuerint, vel ex eo cognosci potest, quod cum alia (nisi fallor) omnia nostri Liberatoris signa, atque prodigia vel ab uno, vel ab alio prætermissa sint, hoc unum ab omnibus summa diligentia maximaque consensione æternis literis mandatum, et ad omnem posteritatis memoriam consecratum est. Adeste igitur animis, auditores, et dum vobis historiam Evangelicam, quo hoc pulcherrimum facinus continetur, expono, quæso, diligenter, ut facere consuevit attendite.

Abit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiads. Nihil omnino temere aut casu sapientissimus Dominus faciebat. «Nec enim unquam temeritas, ut Tullius ait, cum sapientia commiscetur.» Cur igitur abijt trans mare Galilææ; quod est Tiberiads? Concionem, et longam et utilem Dominus ad Judæos habuerat, ut ex capite superiori intelligi potest: verum cum se nihil proficere apud eos animadverteret, quod illi obstinatione quadam voluntatis, et oculis, ut non viderent, et aures, ut non audirent, clausissent egressus ab eis trans mare Galilææ; non secus ac prudens medicus, cum de salute ægrofi desperat, eum deserit, atque ad alios curandos studium suum ac diligentiam conferret. Rursum nihil est, cui minus conveniat stare, et quiescere, quam soli, cum ipse sit, qui universo orbilumen et calorem impartit. Dominus autem se justitiæ solem, et mundi lucem esse non ignorabat; neque ullo modo oblivisci poterat, non alia de causa se mundo tenebris densissimis obruto illuxisse, quam ut suo fulgore tenebras dissiparet, et homines in umbra mortis sedentes illustraret. Quocirca pene nunquam quiescebat, et nunc in Galilæam ab Jerusalem descendebat, nunc iterum a Galilæa in Jerusalem ascendebat, nunc Samariam obibat, nunc mare transitebat, nunc Tyri et Sydonis fines peragrabat, nunc ad urbes et oppida se confere-

bat, nunc etiam solitudines et loca deserta perlustrabat. Abijt igitur ex Judæa trans mare Galilææ, ut tanquam verus Sol lumen præsentis sæ illis etiam regionibus exhiberet. Deinde non solum verbis, sed etiam factis Dominus loquebatur, et res futuras non tantum multo ante prædicebat, verum eas etiam interdum rebus gestis imitabatur, atque adumbrabat. Excessit igitur ex Judæa, Judæisque in sua obstinatione et cæcitate relictis. Tiberiads mare transmittit ut jam nunc ostenderet de *Sion legem* exituram ac *verbum Domini de Jerusalem*: et apostolos aliquando ad Judæos dicturos, *nobis quidem oportebat primum prædicari verbum Domini; sed quoniam repellitis illud et indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes.* Postremo abijt Dominus trans mare, et in loca deserta se contulit: tum ut majorem sitim audiendi verbum Dei in iis, quos ad aliquod tempus desererat, excitaret; tum ut miraculi patrandi et potestatem suam ostendendi, in panum et piscium multiplicatione opportunitatem haberet. *Abit igitur trans mare Galilææ quod est Tiberiads*, hoc est, ultra eum lacum, qui in finibus Galilææ jacet, quique Tiberiadem civitatem alluit.

Et sequebatur eum multitudo magna. Verba Domini, auditores, quasi quædam jucundissima symphonia, undique homines attrahabant. Neque mirum id nobis videri debet: non enim eloquens aut sapiens aliquis loquebatur; sed ipsum Dei verbum, ipsa Dei sapientia loquebatur. Certe plusquam Tullius hic, plusquam Demosthenes hic, plusquam Salomon hic: *Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo.* Itaque quod falso poete de suo Orpheo jactant, id nos vere de Christo affirmare possumus: Nempè: currebant post eum, non quidem arbores et feræ, figmenta sunt hæc; sed rudes et agrestes homines et obliiti tectorum, obliiti prolium, obliiti rei familiaris, obliiti operum studiorumque suorum, etiam in desertissimas solitudines, et ad multa milliaria Dominum sequebantur, et sequebatur, inquit, *eum multitudo magna.* Solebant olim, qui columbas aucupabantur, ut magnus Basilus ad Julitum scribens ait, tali quadam arte atque industria uti: Columbam unam, que longo usu ad ædes domini sui redire didicisset, unguento quodam ungebant, cujus odor gratissimus esse columbis perhibetur, tum eam ad hunc modum delibutam dimittebant. Illa de more per aerem volans varia loca pera-

grabat; quotquot vero columbe in eam incidebant, omnes gratissimo illo odore allectæ, ei se adungebant, atque hæc ratione, quæ sola egressa fuerat, innumeris deinde sodalibus comitata, et quasi stipata rediit. At eundem igitur modum, cum Deus optimus et sapientissimus acceps intelligeret homines quasi columbas sine corde ex paradisi nidis et cubilibus evolasse, et misere quotidie ab accipitribus rapi atque occidi videret, cupereque eas ad sua domicilia et nidos revocare, acceps columbam unam nostri videlicet liberatoris innocentissimam humanitatem, et eam omnium gratiarum et virtutum unguento perunctam in medium aliarum columbarum misit. Hinc igitur fiebat, ut quocumque Dominus pergeret, multitudo magna eum sequeretur. Alii siquidem odore operam allecti currebant, et clamabant: *Bene omnia fecit, et surdos fecit audire et mutos loqui.* Alius odore virtutum et innocentie delectatus currebat, et clamabat: *Magister, sequar te quocumque ieris.* Ecclesia vero adhuc currit et clamat: *Trahere me post te, currem in odorem unguentorum tuorum.*

Sequebatur igitur illum multitudo magna. Quamobrem? *Quia videbant, inquit, signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.* Ecce quali odore trahebantur isti, nempe signorum et prodigiorum, Dominus enim turbas istas cælestium et spiritualium bonorum nondum capaces, curationibus corporum, veluti quibusdam muneribus alliciebat, ut hinc ad majora ascendere, et animum etiam curationem desiderare, atque ab eo petere inciperent. Nonne apud Horatium legis:

Pueris dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima?

Ita fieri solet, munusculis quibusdam alliciuntur pueri, ut prima elementa perdiscant. At ubi adoleverint, et philosophorum aut jurisconsultorum scholas frequentaverint, jam eos profecto puderet accipere crustula. Sic etiam Deus cum hominibus facit. Nam, ut B. Augustinus, libro quinto de civitate Dei sapienter docet, cum videret homines quasi pueros res istas ludicras, regna, imperia, opes, honores, et alias (dicam enim) nugas magnificare, et ea a suis idolis et simulacris petere, cœpit hæc ipsa suis cultoribus tradere, ut Constantino et Theodo-

sio et aliis nonnullis, quos, ut ipse Augustinus loquitur, tantis implevit muneribus, quanta nemo auderet optare. Nimirum, ut vel hæc ratione ab idolis homines revocarentur. Deinde vero cum ex pueris excessissent, et ad Christianorum matritatem pervenissent, jam non de crustulis, non de nugis, non de terrenis opibus et honoribus; sed de regno cœlesti, et gloria illa beata ac sempiterna cogitarent, et non jam a pædagogis prima elementa perdiscerent, sed ab ipso Dei verbo Doctore sapientissimus audirent: *Querite primum regnum Dei et justitiam ejus: et hæc omnia adjicientur vobis.* Hæc est igitur causa, quare Dominus beneficiis curationum turbas ad se trahebat, ita ut quocumque iret, eum maxima multitudo sequeretur. *Et sequebatur eum, inquit Joannes, maxima multitudo, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.*

Sed quo pacto, quæso, roget quispiam, ista vera esse possunt; *Sequebatur eum multitudo magna quia videbant signa, cum paulo post, hoc in eodem capite Dominus dicat: Queritis me, non quia vidistis signum, sed quia manducastis de panibus?* Quomodo ista coherent? quomodo non pugnant? si verum est, quod Evangelista dicit: *Sequebatur eum, quia videbant signa:* quomodo verum est, quod Dominus ait: *Queritis me, non quia vidistis signum, sed quia manducastis de panibus?* Duabus de causis, auditores, Dominus noster signa et prodigia faciebat. Primum, ut se verum Deum ac Dei Filium esse demonstraret. Deinde, ut miserorum ægritudinibus et necessitatibus operam ferret. Quibus tertium, si placeat, addamus, ut aliquod aliud se facturum polliceretur, ac veluti designaret. Nam cum lepram curabat, non se medicum aut chirurgum profferi volebat; sed nimirum ostendere, se illum esse, qui nos a peccatorum, quæ per lepram significabantur, ægritudine liberare posset. Et cum hodie panes multiplicavit, numquid ægritudo aliquis pistor haberi aut sola corpora setiare voluit? Non sane, auditores. Quidnam igitur? Nempè docere, se ad quem modum corpora panibus divinitus multiplicatis refecisset, ad eundem animos nostros quocumque cœlesti pane refecturum. Quocirca paulo post de sacrosancto Eucharistiæ Sacramento diutissime disputavit. Harum igitur trium causarum, illa prima ac præcipua erat, ut se Deum aut Dei Filium esse confirmaret, et fidem animis hominum inserendo, in his-

A sacculo unum
et quatuor alios
operavit panes
natis.
Vere filius Dei
erat iste.

Accurrit Domini
nunc deum invenit
ne potest,
Hodie si occurrerit
nolite obsecrare
corda vestra.
Curavimus B.
Bilman et non
est immutatus de
linguam cum

ofo

dem æternæ salutis fundamentum jaceret. Quod Apostolum Joannem minime fugiebat, quippe, qui simul atque miraculum de aqua in vinum conversa exposuit, quasi miracula suam aperiens ait: *Et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli ejus.* Sed quantum Dominus hoc potissimum intuebatur, cum miracula faciebat ut homines ad finem, et verum Dei cultum adduceret: illi tamen præcipue ac pene solum externa beneficia considerabant, ut morborum curationes, et dæmonum ejectiones, ut panum et piscium multiplicationem. Itaque quod maximi Dominus, ipsi minimi faciebant: quod Dominus minimi, ipsi maximi dicebant, quæ cum ita sint, non solum Domini, et Evangelistæ verba non pugnant, sed maxime etiam conveniunt. Quid enim B. evangelista dixit? *Sequebatur eum, inquit, multitudo maxima, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.* Perpendite verba postrema: *Super his, inquit, qui infirmabantur, ut ostenderet eos non tam propter signa, quam propter beneficia curationis Dominum quesivisse.* Quid vero ipse Dominus ait? *Quæritis me, inquit, non quia vidistis signum, sed quia manducastis de panibus,* hoc est, idcirco me quæritis, quia tam præclaro prodigio gloriam meam et divinitatem agnovistis: sed quod in maxima egestate atque inopia præter omnem spem refecti a me et recreati fueritis.

Utinam non tam aperte in homines nostri temporis hæc Domini reprehensio conveniret. *Quæritis me, non quia vidistis signum, sed quia manducastis de panibus.* Ego quidem audire, ita statuo, sophismata, hæreses, tot populorum ac regnorum a vera fide deflectionem, omnes denique horum funestissimorum temporum calamitates, bella, tumultus, seditiones, non aliunde occasiones habuisse, quam ex eo, quod pastores et reliqui Domini Sacerdotes, Christum quærebant, non propter Christum, sed ut de ejus panibus manducarent. Annis aliquot antequam Lutherana et Calviniana hæresis oriretur, nulla ferme erat, ut ii testantur, qui etiam tunc vivebant, nulla (inquam) prope erat in judiciis Ecclesiasticis severitas, nulla in motibus disciplina, nulla in sacris litteris eruditio, nulla in rebus divinis reverentia, nulla propemodum jam erat religio. Eximus ille cleri et sacri ordinis decur perierat: vilissimo cuique ludibrio erant sacerdotes: a populis contemnebantur, despiciabantur, gravi diuturnaque

laborabant infamia. Et undenam hæc omnia? Nonne ex eo, quod pastores ordine præpostero, non præcipue gloriam Christi et ovium suarum salutem, sed panes et pisces, hoc est, redditus et proventus potissimum in Ecclesiasticis muneribus quærebant? certe Apostoli, qui primi Ecclesiæ Pontifices et pastores fuerunt, cum viderent, se a proprio suo munere, hoc est ab oratione et concionibus nonnulli impediri, quod pecuniarum, quas novi Christiani ante eorum pedes projiciebant et aliarum externarum rerum rationem habere cogerebant, continuo eam curam se rejecerunt, atque dixerunt: *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos scientia et sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus.* At vere paucis ante annis, quam multi reperiebantur (quorum similes utinam nullo modo reperirentur) qui si non verbis, certe reipsa et factis dicebant: Non est bonum nos, ut verbo Dei vacemus, redditum et proventuum curam negligere. Ponamus in Ecclesia et in suggesta vicarium unum qui modico stipendio sit contentus, ipse prædicet verbum Dei, ipse ovium curam habeat, non vero opibus et honoribus cumulandis et augendis instantes erimus. Hæc igitur origo, hic fons malorum omnium fuit. Nam quoniam mores corrupti, vita contaminata, sacramentorum oblitio et religionis contemptus, veluti quidam gradus ad hæreses et schismata sunt, lupis quibusdam, illa occasione exortis, qui pellem ovinam induti innocentiam et sanctimoniam simulabant, atque in Domini Servatoris doctrina cæcipientes, nescio quam libertatem Evangelicam sibi fingebant, verbi Dei puritatem pollicebantur, et Domini sacerdotes in invidiam apud populos rapiebant; continuo oves Christi non una altera, sed integri greges a pastoribus fugere, atque at lupos confugere incederunt.

Sed hæc jam nimis antiqua prætereamus: utinam saltem nunc nostro malo edocti, Christum propter Christum, non propter panes quæreremus. Utinam nulli essent, qui canonicas et ecclesiasticas beneficia quærent, non ut in vinea Domini laborare possint, sed ut sumptibus Domini crucifixi vivant, et in labore hominum non sint. Utinam omnes, quid sibi illa verba velint, intelligeremus: *Primum quærite regnum Dei et justitiam ejus:* et non ordine præpostero, pri-

mum cibum et vestes et alia omnia quæreremus, et postea regnum celorum, ut quoddam additamentum, habere vellemus: non secus ac ii, qui nocum ac pirorum putamina, et cortices diligenter colligunt, nucleum autem et ipsam rei medullam negligunt: quod extremæ et maximæ dementiæ argumentum est. Sed ad Evangelium revertamur.

Sequitur: *Subiit ergo in montem Jesus.* Quid mirum? Mons ad montem accessit. Dominus enim sicut sanctus saactorum est, ita et mons montium est. Neque tanto montes vallibus altiores, editiores et superiores sunt, quantum Evangelica Christi doctrina profunditate ac sublimitate, omnem omnium Philosophorum sapientiam vincit. Deinde semper Dominus montibus dellectatus est. In Nazareth, quæ in monte sita erat, concipi voluit; in montibus orabat; in montibus docebat; in monte transfiguratus est; in monte mortuus est; ac demum ex monte in cælum conscendit, ut jam mirum nobis videri non debeat, si de eo in Cantico amoris dicatur: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Hæc vero omnia nos eradiant, ut si Christi vestigia insequi, atque eum imitari cupimus, vallium, hoc est, humilium operum angustiis contenti non simus, multo etiam minus per planities vitiorum et voluptatum incedamus; sed semper montes ac summa vestigia virtutum et perfectionis summo studio consecutemur. Denique Dominus verba facturum, et populos ad montem perfectionis ascendendum provocaturus, ipse prior subiit in montem, ut pastores et concionatores admoneret, ut primum facerent, deinde docerent. Neque ante alios in montem virtutum et perfectionis ascendendum excitarent, quam ipsi montem eundem ascendissent. *Subiit, inquit, in montem.* Quem montem perfectionis ascendere nos Dominus voluit, quem ipse prior non ascenderit? Quod virtutis fastigium superare non docuit, quod antea ipse non superaverit? Vere capit Jesus facere et docere: Vere *Subiit in montem Jesus, et ibi sedebat cum discipulis suis.* Vere *Subiit in montem Jesus, et ibi sedebat cum discipulis suis.* Hortatur ad voluntariam paupertatem? *At Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidus; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Hortatur ad mansuetudinem? *At ipse Homo vorax et potator vini, Samaritanus et damoniacus appellatus, solum hoc respondit: Ego dæmonium non habeo.* Hortatur ad fletum amplectendum et risum fugiendum? *At ipse flevit sæpius, nunquam autem risit.* Hortatur ad orandum et

vigilandum? *At ipse pernoctabat sæpius in oratione.* Hortatur ad injurias condonandas? *At ipse in cruce sublatus, et injuria incredibili affectus orabat, dicens: Pater, ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt.* Hortatur ad obedientiam et humilitatem? *At ipse Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem.* Hortatur ad charitatem? *at charitas est, quæ ipsum ad crucem adduxit, atque in ea usque ad mortem continuit.* Alioqui enim fortior erat quam Sampson; neque funes neque clavi tenere illum unquam potuissent. Vere *Igitur cepit Jesus facere et docere.* Vere *Subiit in montem Jesus, et ibi sedebat cum discipulis suis.*

Rationem reddit B. Marcus, cur Dominus in solitudinem recesserit, et ibi sederit cum discipulis suis: nempè ut paululum ab itinere et concionum laboribus conquiesceret. Apostoli enim, ut idem B. Marcus ait, cum in plurimis locis concionati fuissent, et multorum ægritudines curavissent, redeuntibus Domino referebant, quæ gesserant et doceant. Pertinet enim ad summum præsidem et pastorem cognoscere, quid præsides minores faciant, et rectene, an secus provincias sibi commissas administrent. Quocirca Episcopi et concionatores Christiani: non ex cæremonia aut consuetudine aliqua, sed ex debito et necessitate summo Pontifici et Ecclesiæ universæ capiti rerum a se gestarum rationem reddere tenentur. Et si id facere recusent, non pastores, sed fures et latrones existimandi sunt. Nonne ipse Apostolus scribens ad Galatas ait, se in Jerusalem ascendisse, ut Petrum videret, et Evangelium suum cum eo conferret, *Ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset?* Sed a proposito non recedamus.

Cum igitur Dominus discipulos suos ex illis summis et continuis laboribus defessos esse videret, et ipse quoque non minus fessus et fatigatus esset, ait: *Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum.* *Subiit ergo in montem Jesus et ibi sedebat cum discipulis suis.* Verum vix omnes considerant, atque ad requiescendum paulisper se composuerant, cum attollens Dominus oculos vidit, quia multitudo maxima venit ad eum. Hoc imitari principes et pastores debent, nempè ut dum ipsi in montibus honorum et dignitatum constituti, commode atque in deliciis sedent, pauperum et calamitosorum non obliviscerentur, sed aliquando oculos ad eos converterent, eorum inopiæ et cala-

mitatibus prospicerent. Denique ut populi, nec spiritalis nec corporalis annonæ penuria et charitate laborent, quam vigilantissime provident.

Addit hoc loco B. Marcus. *Et miserus est super eos: quia erant sicut oves non habentes pastorem: et cepit eos docere multa.* O quale et quam illustre exemplar animarum pastoribus Dominus fuit? In solitudinem se contulerat, ut paululum a concionum laboribus requiesceret; et tamen cum populos fame verbi Dei laborantes vidit, oblitus quietis itineris concionandi laborem assumpsit. Et concionem usque adeo prolixam habuit, ut apostoli dixerint: *Hora jam prætervit, dimitte illos.* Addit quoque B. Matthæus: *Et curavit languidos eorum.* Quod mysterio non vacat; sed ut percipiatur, illud ante explicandum est panes istos divinitus multiplicatos, ut Origenes capite decimo-quarto Matthæum exponens sapienter docet, sacrosantæ Eucharistiæ typum ac figuram gessisse. Primum eadem penitus cæremonia Dominus hodie panes multiplicavit, et in ultima cæna eucharistiam consecravit. Quid egit cum panes multiplicavit? *Acceptis*, inquit Matthæus, *quinque panibus, aspiciens in caelum benedixit et fregit, et dedit discipulis.* Quid egit cum Eucharistiam consecravit? omnino idem. Deinde, sicut hodie Christi omnipotentia alia corpora vertebantur in panes, ita in ultima cæna ejusdem omnipotentia panis vertebatur in carnem. Et sicut hodie quinque panes vere multitudinem incredibilem satiaverunt, et tamen nihil ex eis deperditum esse videbatur, cum duodecim cophini superfluerint: sic etiam Christus, qui hoc divinisimo sacramento continetur, vere multorum milium Christianorum animos pascit, et tamen semper totus atque integer perseverat. Rursum, ut hodie turbis Dominus cibum dedit, et potum non dedit, quod cibum ille famem simul et sitim extingueret, sic etiam, tametsi laici sub una tantum specie Eucharistiam sumant, non tamen propterea spiritali potu, hoc est, Christi sanguine frandantur. Postremo, quemadmodum hodie turbæ istis panibus recreata, Dominum agnoverunt, et in laudes et actionem gratiarum erumpentes dixerunt: *Hic est vere Propheta qui venturus est in mundum*, sic etiam, qui hoc maximum et augustissimum Sacramentum, et religiose et frequenter sumunt, mirum est, quantum in Domini cognitione et amore proficiant, fuit igitur miraculum hodiernum, typus ac figura

divinissimi Sacramenti. Nam cum de eo Sacramento Dominus longissimum sermonem habiturus esset, voluit antea hoc miraculo auditorum suorum animos preparare.

Eucharistia igitur, ut ad rem nostram veniamus cibus quidem, sed sanorum et bene valentium cibus est. Et quemadmodum ægri, si cibis sanorum vesci voluerint, se ipsos interimunt: sic etiam qui ad hoc divinissimum Sacramentum accedit, et penitentia medicamento peccatorum suorum vulnera non curavit, si prudens et sciens hoc faciat, certissimum sibi interitum comparat. *Ideo inter vos*, ait divinus Apostolus, *multi infirmi et imbecilles, et dormiant multi.* Clementissimus igitur Dominus noster sicut Apostolorum antea pedes lavit, quem esse panem illum divinum et sacrosanctum porrigeret: sic etiam hodie ante languidos curat, quam eos panes illos, qui Eucharistiæ figuram referunt, attingere patiatur. O utinam, auditores, in Christianorum animis hoc altissimo documentum indigeretur, aliam profecto aliam omnino Ecclesiæ speciem videremus. Undenam fieri censetis, ut qui caelestia Sacramenta frequentant, adhuc tamen sæpe frigidi, torpentes, infirmi et imbecilles maneant? certe Dominus, quem in Sacramento illo vere suscipimus, *Ignis consumens est*, lux mundi est, cibus exquisitissimus est: *Caro mea vere est cibus, sanguis meus vere est potus.* Cur igitur, qui ignem tam frequenter sumimus, non ardemus? Cur alios non inflamamus? Cur verba nostra scintillæ ignis non sunt? Cur, qui lucem ipsam accipimus, non fulgemus? Cur orbem totum non illustramus? Cur vita, mores et opera nostra radii quidam lucis non sunt? Cur, qui cibo tam exquisito vescimur, et ex ipso *frumenti adipe* satiamur, non pinguescimus, non roboramur? Non alia profecto hujus rei causa est, quam quod non diligenter antea pedes nostros abluimus, neque vulnera peccatorum summo studio et sollicitudine, ut par esset, curamus. Ad confessionem accedimus quidem, sed sine dolore, sine proposito emendationis. Medicorum consiliis non acquiescimus, peccandi occasiones non evitamus. Et quid illa confessio? Quid prodest ægro, quod peritissimus medicus illum invisat; et pharmacum saluberrimum sumendum, et a certis rebus abstinendum admo- neat, si nihil eorum postea æger faciat, et consilio suo, non medicorum vivat? Quam multi sunt etiam, qui cum pedes sordidissi-

mos habeant, et lutum jam concretum in pedibus gerant, ipsi tamen unam simplicem lotionem sibi sufficere credunt? Non est ita, auditores, non nos ipsos decipiamus: pedes multum sordidi, multum lavandi sunt. « Quam magna deliquimus, Cyprianus clamat, tam graviter defleamus, alto vulnere diligens et longa medicina non desit: penitentia crimine minor non sit ». Non igitur sine causa Dominus ante languidos curavit quam typicum illis panem porrigeret.

PARS POSTERIOR.

Longius progressus sum, quam voluissem, sed non sine Domini exemplo. Ipse enim, ut paulo ante dicebamus, ita longam hodie concionem habuit, ut Apostoli dixerint: *Hora jam prætervit, dimitte illos.* Atque usque ad hunc locum in evangelii explicatione perveneramus. Quid igitur Dominus respondit? *Non habent, inquit, necesse ire, date illis vos manducare.* Illi enim, qui propter spiritualia bona terrena lucra interdum negligunt, a Domino sine ulla dubitatione pascentur. Atque hoc significare voluit, cum ait: *Non habent necesse ire, date illis vos manducare.* Cum igitur jam vellet Dominus pulcherrimè atque inusitato miraculo principium facere, dixit ad Philippum: *Unde ememus panes ut manducent hi?* Discipulum magister interrogavit, non ut ab eo consilium caperet (*Ipse enim sciebat*, inquit Joannes, *quid esset facturus*), sed ut ciborum necessitas explicaretur, et miraculum illustrius fieret. Nam cum ex Philippo audimus, ducentorum denariorum panes satis futuros non fuisse, ut modicum quid illa hominum multitudo acciperet: et rursum cum ex Andrea cognoscimus, non plures panes, quam quinque, nec plures pisciculos quam duos, in tota illa solitudine inventos fuisse, plane intelligimus, magno miraculo fuisse factum, ut tot hominum millia ex illis panibus et piscibus non modicum quid, sed quantum vellent acciperent: sed Domini sapientiam et mansuetudinem considerate. Audierat Philippum de potestate Domini sui quasi desperantem: *Ducentorum*, inquit, *denariorum panes non sufficent eis ut unusquisque modicum quid accipiat.* Audierat Andream exiguæ fidei verba proferentem: *Sed hæc*, inquit, *quid sunt inter tantos?* Poterat illos merito reprehendere et quemadmodum cum Deus populo

Israelitico in solitudine carnes polliceretur, et Moyses diceret: *Scecata millia pedum hujus populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnum mense integro?* respondit Dominus, ut ex capite undecimo libri Numerorum intelligi potest: *Numquid manus Domini invalida est?* Sic etiam nunc dicere potuisset: numquid, o Philippe, manus mea invalida est? Sed maluit eos reipsum et beneficiis, quam verbis coarguere. Id quod nobiscum pene quotidie Deus agit. Nos illum offendimus, de eo conquerimur, ejus legem et præcepta frangimus, et ipse quid? Nos beneficiis obruit, solem suum super nos oriri facit, pluvias certis temporibus ad nos mittit, fruges nostras et omnes fructus ad maturitatem perducit. Discamus igitur, auditores, discamus ab ipso Deo, ad quem modum injurias utiliter ulcisci possumus. Si quis forte avarus, vel intemperans, vel irreligiosus, appelletur, mox cum stomacho irreddebit: Non est ita, mentiris: hoc ferro ostendam, me virum probum atque integrum esse. Videle hominis dementiam, et quam stultum modum argumentandi didicerit: gladio probare vult se virum probum et integrum esse. Quid habet gladius cum probitate? Etiamsi hostem ille suum occidat, numquid propterea constabit nobis, illum neque avarum neque intemperantem esse neque irreligiosum? Optimum igitur et saluberrimum ultionis genus hoc est. Avarum te appellavit? exhibe te erga illum ipsum liberaliter, obrue illum beneficiis. Intemperantem te esse dixit? Sobrie vivito, jejuniis operam dato. Irreligiosum te nominavit? in templa, sacra, conciones frequentato. Sic enim *Vinces in bono malum, et carbones ignis congeres super caput ejus.*

Verum, ut ad institutum revertamur, cum videret Dominus jam miraculi faciendi opportunitatem optimam adesse: *Facite*, inquit, *homines discumbere.* Magnifica vere vox, et Leonis de tribu Juda animo vere magno et excelso digna. Nihil ciborum aderat, quod mensæ inferri posset, et tamen ait: *Facite homines discumbere.* Deinde sapiciens in cælum gratias egit. Nos convivio absoluto gratias agimus. Dominus autem ante gratias agit, quam convivium inchoetur. Cur ita, auditores? nempe ut ostendat se æque certum esse de beneficio recipiendo, ac nos sumus de accepto. Ad quem modum etiam prophætæ solent, dum res futuras prædicant, tempore præterito uti. Nec enim

minus certum, quod veri vates prædicunt, omnino futurum, quam est certum fuisse, quod jam fuit. Post hæc accipit Dominus panes et pisces, benedicit, frangit, discipulis porrigit. Illi suscepta fragmenta discumbentibus deferbant: tam ad Christum redibant, deinde rursus a Christo ad turbas et iterum a turbis ad Christum: neque aliter de manibus ejus semper nova fragmenta panum et piscium capiebant, quam si ex perenni aliquo fonte aquas baurirent. Multa hoc loco de ista admirabili multiplicatione disputari possent, sed quoniam alia quædam magis utilia sunt dicenda, quæ sit sententia Theologorum de hac multiplicatione, paucissimis verbis aperiatur. Non secus, auditores, in manibus Domini panum ac piscium fragmenta crescebant, quam tritici grana in sulcis multiplicentur. Nam sicut ex eo grana in sulcis multiplicentur, quod in frumentum terra convertitur, sic etiam hodie panis crescebat, quia Domini nutu in panem alia corpora vertebantur. Sed quod natura longo tempore et multis conversionibus facit, idem in momento et unica mutatione creatoris omnipotentia faciebat.

Sed cur, dicat aliquis, nihil de potu Evangelista scriperunt? Num absque potu convivium peractum est, cum potus melior pars sit conviviorum? Certe si tale convivium in his regionibus fieret, paucos omnino convivas haberet. Fortasse igitur prævidens Dominus nostri temporis ebriosos, absque potu convivium instruxit, effectique ut panis, et pisces, sicut famem sedabant, ita sitim extinguerent; præsertim cum hoc, ut antea exposuimus, typo divinissimi Sacramenti optime conveniret. Fortasse etiam idcirco Dominus sollicitus non fuit, quod fontes vicini essent, et ex eis aquam ad bibendum commode et sine labore habere possent.

Postremo refectis et satiatis turbis fragmenta diligenter colligi jussit. *Et impleverunt*, inquit Evangelista, *duodecim cophinos fragmentorum*, ita ut Apostoli singuli, cophinos singulos referrent, quod etiam sine miraculo factum non est. Neque v. ro sine causa Dominus tantam copiam fragmentorum superesse voluit. Primum enim hoc factum miraculum longe clarior et illustrius factum est. Deinde quantum sit eleemosynæ fructus, non solum declaravit, sed pene in ipsis oculis hominum defixit. Ecce enim Apostoli quinque solos panes habebant qui ne ipsis quidem sufficerent: et tamen jussu

Domini, liberaliter eos cum aliis egentibus communicaverunt. Quid inde factum est? Primum multitudo incredibilis refecta et recreata est, deinde ipsi suos panes non modo non amiserunt, sed etiam maximo cum favore eos receperunt. Ita vobiscum sine dubitatione fiet, auditores, si liberales in eleemosynis erogandis fueritis. Nec enim mentiri potest qui ait: *Qui miseretur pauperis, feneratur Domino*: Neque vero id solum de corporalibus eleemosynis intelligendum est; sed etiam, si Beato Cyrillo credimus, de spiritalibus. Nam quemadmodum hodie Apostoli cum diligenter multitudini ministrassent, plenos cophinos retulerunt: sic etiam Præsules Ecclesiarum, pastores, et concionatores, qui gregem Dei verbo vitæ diligenter pascunt, plenos cophinos, in terris quidem intelligentiæ et gratiæ, in cælis vero gloriæ et beatitudinis reportabunt. Habebis igitur, auditores, ea quæ de historia Evangelica pro temporis brevitate dicenda esse putavi.

Nunc questionem unam quæ multorum animos movere solet, et cujus explicatio, si recte percipiatur, longe maximam utilitatem afferre potest, paucis expedire decrevimus: et tum demum orationi finem imponemus: miraculum hodiernum tametsi maximum et præclarissimum est, tamen singulis annis in toto orbe terrarum repetitur. Qui enim hodie panes et pisces multiplicavit, idem omnino annis singulis de paucis granis segetes (ut B. Augustinus loquitur) creat, et in ipsis vitibus admirabili ratione et modo aquam in vinum convertit. *Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat, Deus*. Itaque sicut hodie singulari miraculo quinque hominum millia satiavit, sic etiam perpetuo providentiæ suæ miraculo singulis annis alimenta procreat, quæ toti orbi sufficere possint.

Sed si hæc ita se habeat, unde tot pauperes, tot inopes, tot mendicæ, qui vix summis laboribus victum sibi comparare possunt? Numquid fortassis summus ille orbis moderator, non tantum annonæ comparare potest, quantum omnibus hominibus alendis satis sit? Quid extenuat, quid obscurat continuum miraculum? Quatuor vitia sunt, auditores, quæ id efficiunt, ut ex hoc ipso evangelio cognosci potest. Unum est *diffidentia*. Nam sicuti Philippus statim ab impossibili argumentari cepit, ac dicere: *Ducuntorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modi-*

cum quid accipiat: sic et nos facimus. Vix enim credi potest quam humiliter et abjecte de Dei providentia in rebus difficilibus et arduis sentiamus, et plus sæpe in nostris artibus et fraudibus et mendaciis confidimus, quam in Deo. Quare mirum non est si nos interdum Deus deserit, et difficultatibus obrui sicut, non secus ac si diceret: *In vestris dolis et fraudibus confiditis, ipsæ igitur fraudes et doli vos liberent, sicut credidistis, fiet vobis*. Hæc igitur diffidentia mirum in modum hujus miraculi splendorem obscurat. Nam sicut propter incredulitatem Nazarenorum non poterat Dominus in ea urbe multa signa facere; ita etiam propter diffidentiam nostram sæpe nobis non affert eam opem, quam aliqui afferret. Dicam hoc planius, auditores. Si tibi Judæus aliquis mille vel duo millia coronatorum polliceatur et syngrapham ab eo scriptam et consignatam habeas, absque ulla sollicitudine dormis et tamen quid aliud miser, quam syngrapham unius infidelis habes? At vero non unam, sed multas Dei syngraphas habemus, quibus nobis omnia ad vitam istam sustentandam necessaria pollicetur et tamen solliciti ita sumus, quasi Deum vel impotentem vel mendacem vel decepturum esse crederemus? Nonne ipse Dominus ait: *Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid edatis, aut corpori vestro, quo induamini: scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis?* Quid apertius? Nonne rursus ait: *Primum quaerite regnum Dei et iustitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis?* Nonne Apostolus Petrus ait: *Omni sollicitudinem vestram projicientes in eum; quoniam ipsi cura est de vobis?* Nonne David clamat: *Jacta super Domini curam tuam, et ipse te nutriet?* Nonne rursus clamat: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, et sanctus in omnibus operibus suis?* O nos beatos, si intelligeremus, quid sit Deum habere Patrem, omnipotentem habere Patrem? Et quid sibi illa verba velint: *Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis*. Quære ab aliquo parvo-putero quid facies cum ista vestis detrita et consumpta fuerit? Tu parvulus es, pecunias non habes, artem faciendarum vestium non tenes: quid igitur ages? quo te vertes? nudas sis in posterum necesse est. Sed non terrebis eum, habet enim responsum in promptu: *Pater meus, dicet, sollicitus erit de hoc, et nihil mihi deesse patietur*. Cur igitur, auditores, non tantum nos in Deo confidimus, quantum in suis paren-

tibus confidunt pueri? Si pater noster est, si hæreditatem illam amplissimam nobis donare constituit, quomodo necessaria ad victum non suppedabit? certe suppedabit; neque nobis deesset, si nos nobis non deessemus, neque manus ei nostra diffidentia ligarem. Sed nos egere incipimus, cum jam animum ad furtum, vel ad usuram et malas artes adjecimus. Atinquis: necessitas legem non habet: sed Deum habet. Caret lege sed non Deo, cui David clamabat: *De necessitatibus meis erue me*. Et omnia potius ferenda et toleranda sunt quam offendendus Deus. Nullum enim est malum majus peccato; nec ulla jactura cum æternæ salutis jactura comparari potest. *Quid enim prodest homini, si universum mundum lucratur et detrimentum animæ suæ faciat?*

Sed ad secundum vitium veniamus. *Divitum avaritia*, auditores, alterum vitium est, quod hoc perpetuum Dei miraculum non parum obscurat. Quæro a vobis si rex noster singulis annis alicui magnam summam pecuniarum daret, ut inde omnes hujus urbis pauperes alerentur, si is cui hæc provincia commissa est, vel eas pecunias omnes, vel certe magnam illarum partem in suis loculis poneret, ac pro se retineret, nonne mirarentur, si pauperes fame atque inopia laborarent, et si principis liberalitas non appareret? Ad eundem modum divites Deus instituit, tanquam principes et nutritores pauperum. Nam idcirco illis tantum opum ac facultatum largitus est, quantum non illis solum, sed et multis aliis sufficere posset. Sed cum ipsi omnia recondant, et a fineis potius, quam ab egenis consumi velint, quid miramur, si pauperes fame pereunt, et Dei miraculum obscuratur? Poterat quidem Deus omnes homines divites, vel omnes inopes facere: sed si omnes divites; ubi tunc esset patientia? Si omnes inopes, ubi liberalitas? Quoniam igitur tempus hoc ad regnum cælorum præclaris operibus et virtutum actionibus promerendum nobis tributum est, illud Deus sapienter instituit ut alii divites essent, et misericordia et liberalitate sibi gloriam æternam compararent: alii pauperes essent, et patientia ac laboribus ad eundem felicitatis portum pervenirent. Verum avari divites Andream imitantur, ac dicunt: *Habeo quidem quinque panes, sed hæc quid sunt intertantos?* Quis pauperum petitionibus satisfacere posset? Et quid si anno sequente annonæ charitas invalesceret, et ego mihi et

meis ante non providissem? Neque sum ita dives, ut homines putant, imo vere, si recte cogito, ego etiam pauper sum. Ah miser, vere pauper es, pauper charitate, pauper misericordia, pauper gratia, pauper humanitate, pauper spe gloriæ sempiternæ. Et quid ita de anno sequenti sollicitus es? Quid si cœlum rueret? Quid si tunc non viveres? Communicent ergo, communicent illi, qui divites sunt, opes suas cum indigentibus, et tum ea, quæ Deus producit, omnibus abunde sufficere, et Dei miraculum splendere ac entere videbis.

Tertium vitium, pauperum superbia luxuria et ebriositas. Pauperes illi, quos hodie tanto miraculo Dominus pavit, super viride fœnum sedebant. Quid fœno, nisi caro significatur? *Omnis caro fœnum*, inquit Isaias. Quid vero viriditas, nisi luxuriam et petulantiam designat? Itaque viride fœnum nihil aliud, quam lascive petulans, indomita ac luxurians caro est, quam omnes quidem comprimere, omnes coercere, omnes super eam sedere debemus: sed pauperes imprimis, quibus ideo Deus abundantiam rerum negavit, ut temperantiam et sobrietatem meditentur. Verum hodie nostri pauperes vestiri et epulari volunt, ut divites: et mirantur postea, si eis pecunie deficiunt. Quam multum reperiantur, qui diebus festis cum suis compotatoribus ad tabernas pergunt, et ibi una hora potando consumunt, quod multis diebus summis laboribus acquirant. Ut illos interim omittam; qui ludendo, et amando, opes suas ac si ditissimi essent effundunt. Sedeant igitur pauperes super fœnum viride, luxuriam compescant, parsimoniam discant, sobrietatem sectentur, et tum Dei providentiam non experientur solum, sed ipsis pene oculis suis videbunt.

Quantum ac postremum vitium, est superbia, et sumptus inordinati, ac pompæ nonnullorum illustrium hominum. Hic enim eorum splendor splendorem obscurat providentiæ Dei. Cur, queso, existimatis hodie jussisse Dominum ut quod ex quinque panibus superfuert, colligeretur, neque permittere, voluisse, ut fragmenta illa perirent? Num quod famem aut penuriam in posterum formidaret? Non sane, auditores, non hoc Dominus formidabat, qui tam facile panes multiplicare, et de integro etiam creare poterat. Sed eos admonere voluit, quibus maxime opes largitus vel largiturus erat, ut non putarent, quod sibi superesset, effundendum,

ac dissipandum esse; sed intelligerent, diligenter colligendum, et in pauperum cophinis reponendum. Non dedit Deus principibus, antistitibus et aliis nobilibus viris tributa et vectigalia vel Ecclesiastica beneficia vel amplissima patrimonialia, ut equos, canes, accipitres, mimos, amicas alerent, non ut mensas mille ciborum generibus refertas atque instructas haberent, non ut sumptus immoderatos in palatiis, in vestibus, famulis, hortis, vineis, cultu et ornatu corporis facerent, non ut in assentatores atque adulatores largi atque effusi, et in pauperes parci atque avari essent. Cum Deus soli copiosissimam illam lucem donavit, jussit ut etiam eam cum rebus ceteris communicaret: et in corporibus nostris venæ majores ideo sanguine plenissimæ sunt, ut venas minores implere possint, et si hoc non faciant, totum corpus in discrimen adducitur. Ita etiam cum viri illustres et divites, qui venas majores sunt, non solum venas minores, hoc est, pauperes non implent; sed etiam ab illis id parum sanguinis quod habent, exagunt, dici non potest, quot mala oriuntur, et quam vehementer Dei miraculum obscuratur. Pauperes, auditores, similes gallinarum sunt, quæ ova pariant, sed non sibi: atque ut arborum radices semper humo adherent, et sordidæ ac obruta terra sunt, ut succum ad ramos nutriendos et augendos mittant, sic etiam pauperes circa terram, et sicut pecudes in stabulis et agris versantur, ut nihil divitibus desit. Quis humum fodit? quis terram verit? quis serit? quis metit? quis arbores plantat? quis putat? quis colit? quis ovium, boum, equorum curam gerit? quis efficit vestes? quis cibos parat? quis domos edificat? Nonne pauperes? Itaque pauperes veluti pedes in corpore sunt, qui pro stomacho divitum semper laborant: et tamen tanta est interdum divitum inhumanitas, et vix necessarium victum pauperibus largiantur, quorum sanguine et sudoribus in deliciis vivunt. Si hominem aliquem videretis, qui caput ornatissimo pileo tectum gereret, manus pulcherrimis chirotheis, totum corpus splendidissimis et superbissimis vestibus, cui nec torques, nec monilia, nec annuli deessent; et tamen pedibus nudis incederet, nonne cum stultissimum esse diceretis? Quis cum non irrideret? Quis non contemneret? etsi ex frigore illo pedum morbum aliquem contraheret, et inde interiret, nonne omnino merito hoc illi evenisse censeret? Tale

monstrum sunt divites inhumani, qui tantas opes ac facultates habent, ut etiam equos et canes alere possint, qui ornatissime vestiuntur, lautissime comedunt, largissime bibunt, splendidissime habitant, et tamen non verentur pedes, qui semper pro ipsis laborant, hoc est, pauperes nudos relinquire. Et quid mirum, si ex pedum nuditate frigus concipiant, et intereant, cum erga pauperes charitatem non habeant? Nam *Qui non diligit carnem in morte*.

Quare, auditores, quicumque divites sunt si Dei providentiam illustrare et ipsi valere et vivere volunt, pedes suos operiant, egenorum rationem habeant. Cum tam exiguo tempore hic in terris vivamus, cum ad alium orbem maximis itineribus properemus, cum iter difficile et periculosum tenemus, cum in eo magna opes impedimento potius quam adjumento sint, mirum est profecto, sapientes homines non vehementer lætari, cum oneris deponendi vel cum aliis communicandi occasione habent. Si vi tempestatis in aliquem scopulum cum multis sociis delatus esses, unde ad terram evadere, nisi natando, non posses, et magnam vim auri et pecuniarum haberes, nonne potius a sociis

tuis peteres, ut te in ea ferenda juvarent, quam eam solus ferendo, et pecuniarum et vitæ periculum apertissimum subires? Omnes nos, auditores, nemine proors excepto, impetu procelle primi parentis peccato exorta, in scopulum hujus mundi delati sumus, ex quo ad portum beatitudinis pervenire nisi natando, et manibus pedibus laborando non possumus. Hoc a me sæpius audivistis, et singulis concionibus repetendum esset: nempe iter, quod ducit ad cœlum, neque in curru, neque in navi, neque in lectica, neque in equo ulla ratione confici posse. Iter arduum est, laboriosum est, periculis plenissimum est. Quocirca viatorem maxime liberum et expeditum requirit. *Ecce*, inquit Petrus, *nos reliquimus omnia et secuti sumus te*. Et nos putamus gravissimis divitiarum sarcinis onusti hoc iter emeteri nos posse? Decipimus, auditores, fallimur, toto cœlo erramus. Consilium igitur sapientissimum capiamus, partem oneris nostri per humeros pauperum imponamus: ut hac ratione cum nostris divitiis salvi et incolumes ad portum salutis perveniamus, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui est benedictus in sæcula. Amen.